

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ДЕПОРТАЦІЇ ТА ВИСЕЛЕННЯ ГРОМАДЯН ТРЕТІХ КРАЇН ІЗ ДЕРЖАВ – ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Мета статті полягає у висвітленні ключових питань, пов'язаних із депортацією та виселенням громадян третіх країн із держав-членів Європейського Союзу.

Визначено, що в межах Європейського Союзу більшість питань, пов'язаних із процесами депортації та виселення громадян третіх країн із території ЄС, та держав-членів ЄС, віднесені до спільної імміграційної політики.

У дослідженні використано низку методів, які визначені його метою і завданнями. Авторами використано комплекс загальнонаукових та спеціальних наукових методів. Діалектичний метод пізнання застосовувався під час аналізу правових відносин, що складаються в межах ЄС та перебувають в умовах постійного розвитку та вдосконалення. Історико-правовий метод надав можливість дослідити практику використання державами депортації на різних етапах розвитку права ЄС. Порівняльно-правовий метод застосовувався під час співставлення умов депортації в різних європейських країнах.

Результати статті визначені ключовими положеннями, які регламентують питання депортації та виселення, що слугують правовими заходами в боротьбі ЄС та його держав-членів із нелегальною міграцією. Підкреслюється, що серед ефективних засобів боротьби з нелегальними іммігрантами є ухвалення як Євросоюзом, так і його державами-членами угод про реадмісію з третіми країнами, що передбачають процедуру спрощення повернення осіб, які не мають законних підстав для перебування на території держави-члена ЄС, до країни походження або транзиту, а також вирішення проблем, пов'язаних із процедурою повернення, формалізацією ефективного процесу повернення осіб та запобігання виникнення проблем у цій сфері.

Висновки полягають у тому, що в більшості європейських держав питання депортації та виселення регулюються виключно на підставі національного законодавства з урахуванням стандартів та норм права Євросоюзу.

Проаналізовано низку документів, які дають визначення безпечної третьої країни. Безпечною третьою країною є країна, у якій гарантується право громадян третіх країн клопотати про надання притулку.

Проаналізовано правові інструменти Європейського Союзу, які гарантують право на притулок, що передбачає дотримання принципу невиселення. Зазначено, що ніхто не може бути висланий або екстрадований до держави, в якій існує серйозна небезпека того, що такій особі може бути винесений смертний вирок.

Виокремлено підстави для невиселення, які полягають у тому, що особи не можуть піддаватися катуванню та іншим видам нелюдського або такого, що принижує гідність, поводженню чи покаранню.

Ключові слова: депортація, безпечна третя країна, стандарти ЄС, цінності ЄС, право на притулок, правові інструменти, країна походження, країна транзиту, додаткові гарантії.

Юрій Волошин,

*доктор юридичних наук,
професор,
Заслужений юрист
України,
декан факультету
міжнародних відносин
Національного
авіаційного університету
orcid.org/0000-0002-6665-5005
voloshinua@ukr.net*

Наталія Мушак,

*доктор юридичних наук,
професор,
професор кафедри
міжнародного права
та порівняльного
правознавства
факультету міжнародних
відносин
Національного
авіаційного університету
orcid.org/0000-0001-6310-2272
natali_mushak@ukr.net*

1. Вступ

У межах Європейського Союзу більшість питань, пов'язаних із процесами депортації та виселення громадян третіх країн із території ЄС, та держав-членів ЄС, віднесені до спільної імміграційної політики. Її реалізація відбувається завдяки ухваленню Євросоюзом низки правових актів та вжиття відповідних заходів, які гармонізують зазначену сферу. Прикладами гармонізації є ухвалені інститутами ЄС програми, плани дій, декларації, комюніке, висновки та інші документи, що виступають правовими інструментами реалізації спільної імміграційної політики Євросоюзу.

Важливо наголосити, що депортація та виселення слугують правовими заходами у боротьбі ЄС та його держав-членів із нелегальною міграцією, яка починаючи з 2015 р. і до сьогодні залишається одним із нагальних і злободенних викликів у міжнародній організації. Адже боротьба з напливом нелегальних мігрантів з третіх країн становлять загрозу насамперед національній безпеці, державній політиці та громадському порядку більшості європейських держав.

Серед ефективних засобів боротьби з нелегальними іммігрантами є ухвалення як Євросоюзом, так і його державами-членами угод про реадмісію з третіми країнами. Основна мета угод про реадмісію передбачає процедуру спрощення повернення осіб, які не мають законних підстав для перебування на території держави-члена ЄС, до країни походження або транзиту, а також вирішення проблем, пов'язаних із процедурою повернення, формалізацією ефективного процесу повернення осіб та запобіганням виникненню проблем у цій сфері.

2. Правові інструменти регулювання питань депортації у Європейському Союзі

Ключовим положенням низки правових актів ЄС є закріплення принципу невисилання, що передбачений і ст. 33 Женевської конвенції 1951 р. Важливість Женевської конвенції 1951 р. для законодавства Європейського Союзу у сфері імміграційної політики була відзначена у Рішенні Суду ЄС у справі «Салахадін Абдулла та інші проти ФРН» від 2 березня 2010 р. (Judgement C-175/08, 2008). Застосовуючи

Кваліфікаційну директиву у цій справі, Суд ЄС підкреслив, що Женевська конвенція 1951 р. є наріжним каменем міжнародного правового режиму захисту біженців, а положення Директиви, що стосуються визначення кола осіб, що мають право на статус біженця, а також змісту цього статусу, були прийняті компетентними органами держав – членів ЄС щодо застосування Женевської конвенції 1951 р. на основі спільних понять і критеріїв.

При цьому варто зауважити, що положення Женевської конвенції 1951 р. (ст. 33) та Кваліфікаційної директиви (ст. 17 та 21) не містять повної заборони такого виселення. Ці статті дозволяють виселяти біженців у виняткових обставинах. Під ними розуміються випадки, за яких особи становлять загрозу національній безпеці країни перебування або скоїли серйозні правопорушення на території останньої (Mushak, 2017).

Відповідно до ст. 9 документа особи мають право на статус біженця, якщо вони підпадають під акт переслідування. Акт переслідування, з одного боку, має бути достатньо серйозним за своїм характером чи повторюваністю, щоб бути серйозним порушенням основних прав людини, зокрема таких прав, відхилення від яких неприпустиме, та, з іншого, являти собою сукупність різних засобів, включаючи порушення прав людини, які достатньо серйозні, щоб негативно впливати на особу.

У ст. 9 Кваліфікаційної директиви зазначено, що переслідування можуть охоплювати різні форми, включаючи акти фізичного та психологічного насилля, адміністративні та правові засоби (наприклад, закони, що забороняють гомосексуалізм чи свободу віросповідання), а також «дії, обумовлені гендерними факторами чи спрямовані проти дітей» (Directive 2011/95/EU, 2011). Наприклад, жертв торгівлі людьми можна вважати особами, що підпали під переслідування. Різні форми переслідування мають бути пов'язані з одним із п'яти мотивів переслідувань: расою, громадянством, віросповіданням, приналежністю до визначеної соціальної групи та політичними переконаннями (ст. 10). Переслідування також можуть мати місце у випадку, якщо після повернення особа змушена приховувати свої політичні переконання, сексуальну орієнтацію або релігійні погляди.

Із цього приводу цікавою є практика Суду ЄС, який ухвалив рішення в об'єднаній справі «ФРН проти Y і Z» від 5 вересня 2012 р. та «Міністр у справах імміграції та притулку проти X, Y і Z» від 7 листопада 2013 р. Зокрема, до Суду ЄС було направлено запит щодо роз'яснення, які дії можуть становити «акт переслідування» в контексті серйозного порушення свободи віросповідання відповідно до ст. 9 (1) Кваліфікаційної директиви та ст. 10 Хартії ЄС. Так, Суду ЄС було поставлено запитання про те, чи охоплює визначення актів переслідування на релігійному підґрунті втручання у «свободу сповідувати свою релігію».

Суд ЄС роз'яснив, що акт переслідування фактично може впливати із втручання у зовнішні прояви свободи віросповідання. Притаманна таким актам

серйозність або тяжкість їх наслідків для певних осіб визначає, чи є порушення права, гарантованого ст. 10 Хартії ЄС, актом переслідування відповідно до ст. 9 Кваліфікаційної директиви. Суд ЄС також постановив, що національні органи влади, розглядаючи клопотання про надання притулку в індивідуальному порядку, не можуть обґрунтовано очікувати від особи, яка шукає притулку, що вона відмовиться від релігійної діяльності, через яку життя цієї особи може підлягати небезпеці у країні походження (Mushak, 2017).

Слід зазначити, що депортація (лат. deportatio – вигнання) – це насамперед примусове видворення особи або цілої категорії осіб до іншої країни чи місцевості, у разі коли іноземним громадянином (або групою осіб) грубо порушені законодавчі акти відповідної країни, а також перебування цього іноземного громадянина у країні загрожує національній безпеці та цілісності країни. В основному депортація здійснюється на підставі рішення суду.

3. Досвід та практика держав-членів ЄС стосовно депортації громадян третіх країн

У багатьох європейських державах питання депортації та виселення регулюються виключно на підставі національного законодавства із урахуванням стандартів та норм права Євросоюзу.

Наприклад, в Іспанії в даний час термін «депортація» означає вид адміністративного покарання, що застосовується виключно відносно іноземних громадян або осіб без громадянства. Слід зазначити, що під час виконання рішення про депортацію застосовується принцип заборони на депортацію (non-refoulement) за допомогою подачі компетентним органом окремих запитів до митної та міграційної служби Іспанії. Таким чином визначається, чи вважається безпечною третя країна, в яку має бути депортований іноземець, а також чи не страждатиме він від знущань та переслідувань ні з расових, ні з релігійних, ні з національних, ні з політичних причин. Отже, встановлюється, що даний іноземний громадянин не підпадає під дію принципу заборони депортації (non-refoulement) і є можливість його депортації в безпечну третю країну, а також існує гарантія, що даний іноземний громадянин не потерпатиме від знущань та переслідувань в цій країні.

Депортація не застосовується до таких категорій іноземних громадян і осіб без громадянства: а) осіб, що звернулися із клопотанням про надання статусу біженця до закінчення розгляду їх клопотання; б) осіб, визнаних біженцями, або осіб, що отримали політичний притулок; в) осіб, що отримали відмову у визнанні біженцями або в наданні притулку, втратили статус біженця або осіб, позбавлених статусу біженця та яких не може бути депортовано проти їхньої волі на територію держави, де їхньому життю або свободі загрожує небезпека переслідувань за ознаками раси, релігії, національності, належності до певної соціальної групи або політичних переконань, а також співробітникам дипломатичних і консульських установ та іншим особам, що користуються дипломатичним імунітетом.

Видворення із країни – вид адміністративного покарання, який встановлюється відносно іноземних громадян за вчинення адміністративних правопорушень, передбачених національними законами Іспанії, і полягає в пропозиції іноземному громадянину в добровільному порядку залишити територію країни.

Видворення, на відміну від депортації, супроводжується контрольованим самостійним виїздом іноземного громадянина із цієї країни.

Відповідно до Протоколу № 7 Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод іноземний громадянин, який на законних підставах перебуває на території держави, не може бути видворений без рішення, ухваленого відповідно до закону. При цьому особа повинна мати можливість представити аргументи проти своєї депортації, перегляду своєї справи, а також бути представленим компетентним органом.

Після депортації із країни, що входить до складу Європейського Союзу, дані (інформація) про депортовану особу заносяться як до національного реєстру осіб Non Grata (небажаних до в'їзду осіб) відповідної країни, так і до Шенгенської інформаційної системи (Schengen Information System).

Що стосується, скажімо, правопорядку Німеччини, то згідно з національним законодавством країни депортації підлягають такі категорії осіб: особи, які шукають притулку, чия справа була беззаперечно відхилена; незареєстровані особи в Німеччині; іноземні громадяни, термін дії дозволу на проживання яких закінчився або був анульований; іноземні громадяни, які скоїли тяжкі злочини або які були засуджені до позбавлення волі на термін від двох років.

У межах нашого дослідження вважаємо за потрібне визначити насамперед ключові аспекти концепції безпечної третьої країни та її роль у відносинах між європейським об'єднанням і третіми країнами у сфері подолання нелегальної імміграції (Mushak, 2018). Адже з юридичної точки зору йдеться насамперед про видворення та депортацію третіх країн із території ЄС насамперед на територію безпечної країни.

У Європі концепція безпечної третьої країни виникла у 90-х роках у зв'язку з ухваленням Дублінської конвенції та розвитком політики надання притулку в державах-членах ЄС. У той період європейські держави зіштовхнулися з великою кількістю клопотань, у результаті чого європейські держави почали проводити політику недопущення на свою територію нелегальних іммігрантів і відмови їм у наданні притулку.

Тим часом як заходи недопущення на свою територію спрямовані на те, щоб перешкодити доступу нелегальних іммігрантів на територію ЄС насамперед за допомогою візової політики, політика відмови в наданні притулку ґрунтується на визначенні «захисту в іншому місці». Наріжним каменем цього поняття стала концепція «безпечної третьої країни» (Kjaergaard, 1994).

Спочатку концепція «безпечної третьої країни» була закріплена в Дублінській конвенції 1990 р., яка надала державам – членам ЄС можливість «зберегти

за собою право, відповідно до національних законів, направляти особу, яка клопоче про надання притулку, до третьої держави, дотримуючись при цьому положень Женевської конвенції про статус біженців 1950 р. та Протоколу 1967 р.» (ст. 3). Водночас Дублінська конвенція передбачає, що всі її держави-учасниці є безпечними країнами, до яких можуть направлятися особи, які шукають притулку. Таким чином, у розумінні Дублінської конвенції 1990 р. безпечною третьою країною є країна, у якій гарантується право громадян третіх країн клопотати про надання притулку. Крім того, кожна держава – член ЄС має можливість самостійно вирішувати, які ще країни вважати «третьми безпечними країнами».

Пізніше визначення «безпечної третьої країни» було передбачено в Директиві Ради ЄС 2005/85/ЄС від 1 грудня 2005 р. про мінімальні стандарти процедур в державах-членах з надання та позбавлення статусу біженця (Directive 2005/85/EC, 2005). Згідно з документом безпечною третьою країною слід вважати демократичну країну, у якій відсутні будь-які форми переслідування; тортури або нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження чи покарання; немає жодної загрози насильства та збройного конфлікту.

Більш широке значення дефініції «безпечної третьої країни» та її ознак міститься в Директиві Ради ЄС 2004/83 від 29 квітня 2004 р. про мінімальні стандарти для кваліфікації та статусу громадян третіх країн та осіб без громадянства як біженців чи осіб, які в інший спосіб потребують міжнародного захисту, а також зміст гарантованого захисту (Directive 2004/83/EC, 2004).

Документом встановлено, що особа підлягає процедурі реадмісії до третьої безпечної країни лише за умови, коли така країна гарантуватиме ефективний доступ цієї особи до захисту своїх прав (ст. 38). Документом також передбачено, що держави – члени ЄС застосовують зазначене поняття лише у випадку, коли їхні компетентні органи впевнені в тому, що у відповідній третій країні життя і свобода заявника не наражаються на небезпеку за ознакою раси, віросповідання, національності, належності до певної соціальної групи або політичних переконань; у державі дотримується принцип заборони висилання відповідно до Женевської конвенції про статус біженців 1951 р.; у країні застосовується принцип заборони на висилання в разі порушення права на незастосування тортур, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження, передбаченого міжнародним правом; існує можливість клопотати про надання статусу біженця і, в разі надання такого статусу, отримувати захист відповідно до Женевської конвенції про статус біженців 1951 р.

Що стосується національного законодавства України, то Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 8 липня 2011 р. також містить визначення «третьої безпечної країни». Відповідно до ст. 1 (п. 22) третя безпечна країна – це країна, в якій особа перебувала до прибуття в Україну, крім випадків транзитного проїзду через територію

такої країни, і могла звернутися з клопотанням про визнання біженцем чи особою, яка потребує додаткового захисту (Закон України від 08.07.2011).

При цьому третя безпечна країна має дотримуватися міжнародних стандартів із прав людини у сфері притулку, встановлених міжнародно-правовими актами універсального та регіонального характеру, включаючи норми про заборону тортур, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження чи покарання; дотримуватися міжнародних принципів стосовно захисту біженців, передбачених Конвенцією про статус біженців 1951 року і Протоколом щодо статусу біженців 1967 року, та стосовно осіб, які потребують додаткового захисту. До того ж, така країна має національне законодавство у сфері притулку та біженців, і її відповідні державні органи визначають статус біженця та надають притулок.

Врешті-решт, країна погоджується прийняти особу і забезпечити їй доступ до процедури визначення статусу біженця чи надання додаткового захисту. Ураховуючи вищезазначене, на нашу думку, безпечною третьою країною слід вважати державу, на території якої гарантуються такі принципи: 1) життя та свобода іноземця, який клопоче про надання притулку, не наражаються на небезпеку за ознакою раси, віросповідання, національності, належності до певної соціальної групи або політичних переконань; 2) у державі дотримується принцип заборони висилання чи примусового повернення відповідно до Женевської конвенції про статус біженців 1951 р. та Протоколу 1967 р.; 3) у країні застосовується принцип заборони на висилання в разі порушення права на незастосування тортур, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження, передбаченого міжнародним правом; існує можливість клопотати про надання статусу біженця і, в разі надання такого статусу, отримувати захист відповідно до Женевської конвенції про статус біженців 1951 р.; 4) у країні дотримується встановлена міжнародним правом заборона на примусове виселення іноземців, якщо їхньому життю загрожують тортури або інше жорстоке, нелюдське або таке, що принижує людську гідність, поводження; 5) іноземець має можливість клопотати про надання статусу біженця і, в разі надання такого статусу, отримати захист відповідно до Женевської конвенції про статус біженців 1951 р. (Mushak, 2018).

Іншими словами, безпечною третьою країною слід вважати країну, територію якої перетинала особа по дорозі до тієї держави, у якій вона клопоче про надання притулку, з можливістю такої особи клопотати про надання притулку і скористатися відповідними процедурами. По суті, концепцію «безпечної третьої країни» слід застосовувати державам – членам ЄС лише в тих випадках, коли можна з упевненістю гарантувати, що іноземці зможуть використовувати справедливі процедури надання притулку на території, через яку вони проїхали, а також таким особам буде гарантовано ефективний захист їхніх прав.

Для того, щоб допомогти державам – членам ЄС оперативніше і послідовніше опрацьовувати заяви про надання притулку, Європейський Союз визначає

загальний перелік безпечних третіх країн. Зокрема, повноваженнями у цій сфері наділена Комісія ЄС, яка щороку формує такий перелік. Так, у 2016 р. Комісія ЄС перерахувала треті країни, які є безпечними. Серед них: Албанія, Боснія і Герцеговина, Македонія, Чорногорія, Туреччина. Утім, такий перелік не є вичерпним, оскільки Комісія ЄС може в майбутньому його розширювати.

Окрім загального переліку безпечних третіх країн, визначених ЄС, держави – члени ЄС самостійно встановлюють для себе власні національні переліки безпечних третіх країн. Наприклад, Австрія серед безпечних третіх країн у своєму національному переліку визнала Албанію, Боснію і Герцеговину, Македонію, Косово, Чорногорію, Сербію, держави ЄЄП, Швейцарію, Канаду, Австралію і Нову Зеландію; Бельгія – Албанію, Боснію і Герцеговину, Македонію, Косово, Чорногорію, Сербію та Індію; Франція – Албанію, Боснію і Герцеговину, Македонію, Чорногорію, Молдову, Бенін, Кабо-Верде, Гану, Маврикій, Сенегал, Танзанію, Вірменію, Грузію, Індію, Монголію; Німеччина – Боснію і Герцеговину, Македонію, Сербію, Гану і Сенегал. Що стосується України, Грузії та Білорусії, то більшість європейських країн не вважає їх безпечними третіми країнами. Це означає, що якби біженці з будь-якої іншої третьої країни перетинали територію зазначених держав, то повернути таких біженців на територію останніх не можна.

7 липня 2016 р. Комітет з питань громадянських свобод, правосуддя та внутрішніх справ (LIBE – Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs) Європарламенту ухвалив рішення, згідно з яким загальний список безпечних третіх країн ЄС мав у майбутньому замінити національні списки безпечних третіх країн протягом трирічного перехідного періоду. На практиці це рішення буде реалізовуватися таким чином. Протягом трьох років, починаючи з 7 липня 2016 р., перш ніж національні списки зникнуть, держави – члени ЄС не матимуть права розглядати як безпечну третю країну будь-яку країну, яка раніше була вилучена із загального переліку безпечних третіх країн, сформованих ЄС. Натомість держави матимуть змогу запропонувати Комісії ЄС ті безпечні треті країни, що можуть бути додані до загального списку ЄС. У свою чергу, лише Комісія ЄС оцінюватиме, які країни мають бути включені або вилучені із загального переліку третіх країн або тимчасово призупинена їх наявність у цьому переліку.

У рамках регулювання питань депортації та видворення у Євросоюзі ухвалено низку актів. До них належать: Регламент № 2725/2000 від 11 грудня 2000 р. щодо заснування Євродак (система, створена для порівняння відбитків пальців осіб, які просять притулку, і деяких категорій нелегальних іммігрантів з метою ефективного застосування Дублінської конвенції 1997 р. – *Прим. авт.*); Регламент Ради ЄС № 343/2003 про встановлення критеріїв і механізмів для визначення держави-члена, відповідальної за розгляд поданих громадянами третіх держав звернень про надання притулку на території будь-якої з держав – членів ЄС; Регламент № 604/2013; Кваліфікаційна

директива 2011/95/ЄС; Директива 2013/32/ЄС щодо спільних процедур надання та позбавлення міжнародного захисту і Директива 2013/33/ЄС про умови прийому. До всіх перелічених нами документів вносяться зміни та доповнення. Данія, Ірландія і Великобританія пов'язані лише частково положеннями документів у зазначеній сфері.

Окрім зазначених документів та ст. 78 ДФЄС, правові основи спільної політики щодо надання притулку регулюються також Хартією ЄС про основні права (далі – Хартія ЄС) (ст. 18, 19). Зокрема, ст. 18 гарантує право на притулок, що передбачає дотримання принципу невисилення. У ст. 19 документа зазначено, що ніхто не може бути висланий або екстрадований до держави, в якій існує серйозна небезпека того, що такій особі може бути винесений смертний вирок. Крім того, підставами для невиселення є те, що такі особи не можуть піддаватися катуванню та іншим видам нелюдського або такого, що принижує гідність, поводженню чи покаранню.

При цьому, незважаючи на закріплені у Хартії ЄС про основні права гарантії прав на притулок, на рівні ЄС не передбачено способів сприяння прибуттю шукачів притулку. Як правило, особи, що претендують на отримання притулку в Європейському Союзі, – це громадяни держав, яким для в'їзду в ЄС потрібна віза. Оскільки такі особи часто не відповідають критеріям, необхідним для отримання звичайної візи, їм доводиться здебільшого перетинати зовнішні кордони держав – членів Європейського Союзу незаконно.

Цікаво, що згідно з ДФЄС Рада ЄС на пропозицію Комісії ЄС та діючи після консультації з Європарламентом, має можливість ухвалювати тимчасові заходи на користь зацікавлених держав – членів ЄС, якщо в таких державах виникає надзвичайна ситуація.

Такі заходи, як правило, пов'язані з раптовим напливом громадян третіх країн на їх територію (п. 3 ст. 78). Загалом, потрібно зазначити, що нормативно-правова база ЄС у сфері притулку діє лише з моменту прибуття особи на кордон, включаючи територіальні води та транзитні зони відповідної держави. Це положення міститься у ст. 3 (1) Директиви 2013/32/ЄС про спільні процедури надання та позбавлення міжнародного захисту. Так, у ст. 6 цього документа детально визначено процедуру надання притулку. Зокрема, містяться вимоги, щоб держави – члени ЄС реєстрували заяву протягом трьох робочих днів або шести робочих днів, якщо заяву подано до органу влади, що не уповноважений її реєструвати. Зазначена стаття визначає зобов'язання держав забезпечувати особам реальну можливість для швидкої подачі заяви. Передбачені Директивою гарантії вступають у дію з моменту отримання доступу до процедури. Вони не поширюються на осіб, які не можуть потрапити на територію держави, на кордон або в транзитну зону.

Документом надається можливість державам – членам ЄС розглядати заяви про надання притулку безпосередньо на кордоні (ст. 43). При цьому можуть ухвалюватися рішення щодо неприйнятності заяв. Передбачені також ситуації ухвалення рішень по суті заяви в тих випадках, коли можуть застосовуватися

прискорені процедури відповідно до ст. 31 документа. У цьому випадку діють основні принципи та гарантії, що застосовуються до заяв щодо надання притулку, поданих на території держави – члена ЄС.

4. Висновки

Загалом, усі питання, пов'язані з наданням захисту громадянам третіх країн, обговорюються на рівні Європейського Союзу протягом останніх 25 років. У цьому контексті варто відзначити Комюніке Комісії ЄС Раді ЄС та Європарламенту Про зміцнення практичного співробітництва. Нові структури, нові підходи: покращення якості прийняття рішень у сфері спільної європейської системи притулку, Пакт щодо імміграції та притулку, ухвалений на засіданні Європейської Ради 15 жовтня 2008 р., та ін. Документи підтверджують наміри Європейського Союзу покращити збір та передачу інформації шляхом створення Єдиного порталу для держав – членів ЄС з базою даних про країни походження мігрантів; створити Європейський офіс з питань притулку; розвивати динамічне співробітництво з третіми країнами, які є країнами походження біженців, тощо. Ухвалені інститутами ЄС документи були спрямовані на завершення процесу створення спільної європейської системи притулку в межах Євросоюзу.

Основна проблема в питаннях депортації та виселення громадян третіх країн з ЄС полягає в неготовності окремих європейських держав і Європейського Союзу гармонізувати матеріальні та процесуальні норми у цій сфері. Зокрема, в основі проведення спільної політики Європейського Союзу у сфері надання притулку та захисту громадянам третіх країн лежить метод координації між Європейським Союзом та його державами-членами.

Це підтверджується установчими договорами ЄС, судовою практикою Суду ЄС та ухваленим національним законодавством держав – членів ЄС у цих сферах, згідно з якими питання щодо надання захисту і притулку громадянам третіх країн належать до спільної компетенції ЄС та його держав-членів. Дотримання методу координації підтверджується також ухваленням на рівні ЄС низки правових актів у вигляді директив і регламентів. Такі документи спрямовані передусім на правову, гуманітарну, мовну допомогу та спрощення адміністративних процедур для перетину іммігрантами зовнішніх кордонів Європейського Союзу, забезпечуючи при цьому захист їхніх економічних, соціальних та інших прав. Шляхом застосування методу координації Європейський Союз лише поверхово здійснює регулювання всіх імміграційних питань, залишаючи при цьому значний правовий та політичний простір для діяльності самих держав – членів ЄС.

Список використаних джерел:

1. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 2 March 2010, Aydin Salahadin Abdulla (C-175/08), Kamil Hasan (C-176/08), Ahmed Adem, Hamrin Mosa Rashi (C-178/08) and Dier Jamal (C-179/08) v Bundesrepublik Deutschland.
2. Мушак Н. Правові засади функціонування Шенгенського простору : монографія. Одеса : Фенікс, 2017. 442 с.
3. Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted, 20.12.2011. *Official Journal of the European Union*. No L 337/9.
4. Мушак Н.Б. Концепція «безпечної третьої країни» у праві Європейського Союзу. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2018. № 134. С. 90–98.
5. Kjaergaard Eva. The Concept of Safe Third Country in Contemporary European Refugee Law. *International Journal of Refugee Law*. 1994. № 14. P. 24–29.
6. Council Directive 2005/85/EC of 1 December 2005 on minimum standards on procedures in Member States for granting and withdrawing refugee status. *Official Journal of the European Union*. No L 26 of 01.12.2005.
7. Council Directive 2004/83/EC of 29 April 2004 on minimum standards for the qualifications and status of third country nationals or stateless persons as refugees or as persons who otherwise need international protection and the content of the protection granted. *Official Journal of the European Union*. No L 304 of 30.09.2004.
8. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 р.
9. Council Directive 2003/9/EC of 27 January 2003 laying down minimum standards for the reception of asylum seekers, 6.2.2003. *Official Journal of the European Communities*. No L 304 of 27.01.2003.
10. Regulation (EU) No 604/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person. *Official Journal of the European Union*. No. OJ L 180. 29.6.2013.
11. Regulation (EU) No 154/2012 of the European Parliament and of the Council of 15 February 2012. 29.2.2012. *Official Journal of the European Union*. L 583.
12. Regulation (EU) No 439/2010 of the European Parliament and of the Council of 19 May 2010 establishing a European Asylum Support Office, L 132/11. *Official Journal of the European Union*. 29.5.2010.

References:

1. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 2 March 2010, Aydin Salahadin Abdulla (C-175/08), Kamil Hasan (C-176/08), Ahmed Adem, Hamrin Mosa Rashi (C-178/08) and Dier Jamal (C-179/08) v Bundesrepublik Deutschland [in English].
2. Mushak N. (2017). Pravovi zasady funkcionuvannja Shenghensjkogho prostoru: monoghrafija [in Ukrainian].
3. Directive (2011) 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted, 20.12.2011. *Official Journal of the European Union*. No L 337/9 [in English].

4. Mushak N. (2018) Konceptija «bezpechnoji tretjoji krajiny» u pravi Jevropejsjkogho Sojuzu. *Aktualjni problemy mizhnarodnykh vidnosyn* [in Ukrainian].
5. Kjaergaard E. (1994). The Concept of Safe Third Country in Contemporary European Refugee Law. *International Journal of Refugee Law* [in English].
6. Council Directive (2005) 2005/85/EC of 1 December 2005 on minimum standards on procedures in Member States for granting and withdrawing refugee status. *Official Journal of the European Union*. No L 26 of 01.12.2005 [in English].
7. Council Directive (2004) 2004/83/EC of 29 April 2004 on minimum standards for the qualifications and status of third country nationals or stateless persons as refugees or as persons who otherwise need international protection and the content of the protection granted. *Official Journal of the European Union* [in English].
8. Pro bizhenciv ta osib, jaki potrebujutj dodatkovogho abo tymchasovogho zakhystu : Zakon Ukrajiny vid 08.07.2011 [in Ukrainian].
9. Council Directive (2003) 2003/9/EC of 27 January 2003 laying down minimum standards for the reception of asylum seekers, 6.2.2003. *Official Journal of the European Communities* [in English].
10. Regulation (2013) 604/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person. *Official Journal of the European Union* [in English].
11. Regulation (2012) 154/2012 of the European Parliament and of the Council of 15 February 2012. 29.2.2012. *Official Journal of the European Union* [in English].
12. Regulation (2010) 439/2010 of the European Parliament and of the Council of 19 May 2010 establishing a European Asylum Support Office, L 132/11. *Official Journal of the European Union* [in English].

ADMINISTRATIVE AND LEGAL GROUNDS FOR DEPORTATION AND EXPULSION OF THIRD-COUNTRY NATIONALS FROM THE EUROPEAN UNION'S MEMBER STATES

Yuriy Voloshyn,

Dr. Hab, Professor,

Dean of the Department of International and Comparative Law

National Aviation University

orcid.org/0000-0002-6665-5005

voloshinua@ukr.net

Nataliia Mushak,

Dr. Hab, Professor, Professor at the Department of International and Comparative Law

Faculty of International Relations

National Aviation University

orcid.org/0000-0001-6310-2272

natali_mushak@ukr.net

The purpose of the article is to highlight key issues related to the deportation and eviction of third-country nationals from the Member States of the European Union.

The article covers the key issues related to the deportation and expulsion of third-country nationals from the European Union's member states. The research determines that within the European

Union most of the issues related to the deportation and expulsion of third-country nationals from the EU territory and EU member states are classified as a common immigration policy.

*The study used **a set of methods** that defined its purpose and objectives. The authors used a complex of general scientific and special scientific methods. The dialectical method of cognition was used in the analysis of legal relations that are developed within the EU and are in conditions of continuous development and improvement. The historical and legal method provided an opportunity to investigate the practice of deportation by states at different stages of EU law development. The comparative and legal method was used in comparison with the conditions of deportation in different European countries.*

***The results of the article** are determined by key provisions regulating the issue of deportation and eviction, which serve as legal measures in the fight against the EU and its member states with illegal migration.*

It has been established that deportation and expulsion serve as legal measures in the fight against the EU and its member states with illegal migration. It is emphasized that among the effective means of combating illegal immigrants is the adoption by both the European Union and its Member States of the readmission agreements with third countries, which provide for the procedure of simplifying the return of persons who do not have legal grounds for staying in the territory of an EU member state, to the country of origin or transit, as well as solving problems related to the return procedure, formalizing the effective process of returning persons and preventing problems in this in the field.

***The conclusions** highlight that in most European countries, the issues of deportation and expulsion are regulated solely on the basis of national legislation, taking into account the standards and norms of EU law. A number of documents that determine a safe third country have been analyzed. A safe third country is a country that guarantees the right of third-country nationals to apply for asylum.*

The research analyses the legal instruments of the European Union, which guarantee the right to asylum and provides for compliance with the principle of non-adoption. It is stated that no one can be expelled or extradited to a state in which there is a serious danger that such a person may be given a death penalty.

There are legal grounds for non-resettlement, and individuals cannot be tortured or punished.

Key words: Deportation, Safe Third Country, EU Standards, EU Values, Right to Asylum, Legal Instruments, Country of Origin, Transit Country, Additional Guarantees.